
Cadrul internațional de supraveghere macroprudențială a piețelor financiar-bancare

Prof. univ. dr. Gabriela Victoria ANGHELACHE

Academia de Studii Economice, București

Conf. univ. dr. Mădălina Gabriela ANGHEL

Universitatea „ARTIFEX” din București

Drd. Daniel DUMITRESCU

Drd. Marius POPOVICI

Academia de Studii Economice, București

Abstract

Politica macroprudențială vizează: prevenirea acumulării excesive de riscuri generate de factori externi și de deficiențe ale pieței, pentru atenuarea fluctuațiilor ciclului financiar (dimensiune temporală); sporirea rezistenței sectorului financiar și limitarea efectelor de contagiune (dimensiune transversală); încurajarea unei perspective la nivelul sistemului în ansamblu în domeniul reglementării financiare, pentru a crea un set corespunzător de stimulente pentru participanții pe piață (dimensiune structurală).

Cuvinte cheie: *supravegherea macro-prudențială, sistem, procesul de reglementare, piețele financiar-bancare, încurajare.*

1. Considerații generale

Criza debutată în 2007 – 2008 a fost una internațională care a avut la bază serviciile financiare și care a evidențiat probleme cum ar fi deficiențe ale sistemului de reglementare, structuri de monitorizare ineficiente, piețe opace și produse financiare multe prea complexe. Ca și rezultat, mai multe comitete și grupuri de lucru au fost înființate pentru reformarea sistemului global de reglementare financiară în contextul prezentei crize financiare. Scopul acestor inițiative a constat în prevenirea ca în viitor, sistemul financiar – bancar să nu se mai prăbușească aducând prejudicii grave economiei mondiale. Având în vedere cele de mai sus, putem constata în ultimii ani schimbări majore la nivel global în domeniul reglementărilor specific sistemului financiar – bancar. În următoarele rânduri vom aborda perspectiva Statelor Unite ale Americii, ale Uniunii Europene și ale României.

Ca urmare a acestor noi reglementări, autoritățile cu atribuții în domeniul supravegherii financiar – bancare au obținut noi prerogative și drepturi. De asemenea putem asista la nașterea a noi instituții cu atribuții pe partea de supraveghere și control a sistemului financiar – bancar.

Noul sistem de reglementare financiar – bancar este unul foarte complex, iar procesul de dezvoltare este la început. Noile reglementări și legi cum ar fi Basel III (la nivel mondial), Dodd – Frank Act (la nivelul Statelor Unite ale Americii), pe lângă faptul că reușesc diminuarea riscurilor investitorilor, a avut și unele efecte neașteptate. Prin evitarea activităților cu grad mare de risc și prin adoptarea noilor cerințe de capital, băncile posedă în lichidități mari care le ajută să se protejeze în eventualitatea unor alte crize financiare. Un rezultat al acestor măsuri a constat în scăderea pieței de credit privat, băncile preferând să facă depozite în cadrul băncilor centrale sau să investească în obligațiuni suverane. Ca o măsură de încurajare a finanțării mediului privat, în Europa de exemplu, Banca Centrală Europeană a promovat dobânzi de referință apropiate de zero.

Mai există o tendință de a analiza întregul sistem financiar – bancar ca un tot unitar, integrând diversele instituții de supraveghere și reglementare a pieței bancare, de asigurări, de pensii private sau a pieței de capital. În acest sens este de notat apariția a noii instituții de reglementare financiar – bancare cum ar fi Financial Stability Board, entitate înființată de G20 (Grupul celor 20 de țări) ce are ca misiune să coordoneze agenda mondială pe tema stabilității financiare. G20 reprezintă principalul forum de cooperare internațională pe domeniul celor mai importante aspecte legate de economia globală și agenda financiară internațională.

În Statele Unite ale Americii, Dodd-Frank Act a creat două noi instituții în domeniul financiar: the Financial Stability Oversight Council (o entitate ce are ca misiune supravegherea riscurilor asociate sistemului financiar – bancar și coordonarea colaborării cu cu alte instituții de supraveghere) și the Office of Financial Research, ambele funcționând în cadrul Trezoreriei Americane.

Uniunea Europeană este lider mondial în implementarea obligațiilor asumate față de G20. În acest sens, Comisia Europeană a încredințat domnului Jaques de Larosiere să coordoneze un grup de lucru de nivel înalt care să dezvolte recomandări de întărire a sistemului financiar – bancar și care să propună o nouă arhitectură a instituțiilor de supraveghere a sistemului financiar European. Ca urmare a acestui demers, observăm apariția la nivelul Uniunii Europene a European Systemic Risk Board și a European System of Financial Supervision. De asemenea la nivel național semnalăm apariția proiectului Legii privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național.

2. Conținutul supravegherii macroprudențiale pe plan internațional

• **The Financial Stability Board – FSB** a fost înființată pentru a coordona, la nivel internațional, eforturile autorităților financiare naționale și a instituțiilor internaționale pentru dezvoltarea și promovarea implementării de politici financiare în domeniul supravegherii și reglementării piețelor financiare. FSB aduce la aceeași masă autoritățile naționale responsabile cu supravegherea stabilității financiare în importantele centre financiare internaționale, instituții financiare internaționale, instituții de supraveghere financiară sectoriale și comitete de experți a băncilor centrale.

Financial Stability Board acționează, în principal pentru:

- Evaluarea vulnerabilităților ce afectează sistemul financiar; identificarea și implementarea acțiunilor menite să le remedieze;
- Să promoveze schimbul de informații și să coordoneze cooperarea între autoritățile responsabile cu stabilitatea financiară;
- Să monitorizeze și să acorde asistență cu privire la dezvoltarea piețelor și implicațiile asupra politicilor de reglementare;
- Acordă asistență și asigură utilizarea celor mai bune practici pentru atingerea standardelor în domeniul reglementării;
- Să asigure că lucrările de revizure și atingere a standardelor în materie sunt realizate în timp util, coordonat și că au efect asupra problemelor identificate;
- Implementarea liniilor directoare și sprijin pentru înființarea entităților de supraveghere;
- Managementul proiectelor de remediere a crizelor transnaționale, în particular cu privire la întreprinderile importante din punct de vedere systemic;
- Colaborează cu Fondul Monetar Internațional pentru desfășurarea “exercițiilor de simularea alertelor timpurii”.

• **Comitetul de la Basel pe Supraveghere Bancară** oferă un forum de cooperare în domeniul supravegherii bancare. Obiectivul său constă în îmbunătățirea înțelegerii aspectelor cheie ale monitorizării și perfecționării calității supravegherii bancare la nivel mondial. Are în vedere schimbul de informații pe probleme de supraveghere naționale, abordări și tehnici, în vederea promovării unui set comun de acțiuni. De multe ori, Comitetul utilizează aceste uzanțe pentru a dezvolta linii directoare și standarde de supraveghere în zone considerate de interes. În acest scop, Comitetul este cunoscut pentru standardele internaționale în domeniul adecvării capitalului; principiile fundamentale ale supravegherii bancare eficiente și înțelegerea cu privire la supravegherea bancară transnațională. Comitetul încurajează contactele și cooperarea între membrii săi și alte autorități de supraveghere bancară. Supervizează la nivel mondial documente și linii directoare cu privire la supravegherea bancară. La fiecare doi ani are loc Conferința Internațională a Supraveghetorilor Bancari.

Basel III este un set de reforme și măsuri comprehensive, cu aplicabilitate în întărirea reglementărilor, supravegherii și managementul de risc al sistemului bancar. Aceste măsuri ținesc: îmbunătățirea capacității sectorului bancar să absoarbă șocurile legate de tensiuni economice și financiare, indiferent de sursa lor; îmbunătățirea guvernății corporative și managementul de risc bancar; promovarea transparenței bancare; reglementări microprudențiale, la nivelul entităților bancare, care le vor ajuta pe acestea din urmă să-și îmbunătățească rezistența în perioadele de stress; reglementări macroprudențiale ale riscurilor sistemice ce pot apărea la nivelul întregului sector bancar precum și amplificarea prociclică a acestor riscuri în timp. Ultimele două abordări sunt complementare deoarece întărirea capacității de rezistență la șocuri financiare a băncilor luate în mod individual, reduce riscul de propagare a riscurilor la nivelul întregului sistem bancar.

Basel III este un rezultat al eforturilor continue ale Comitetului de la Basel pentru îmbunătățirea reglementărilor bancare, clădite pe documentul specific: „International Convergence of Capital Measurement and Capital Standard”.

3. Unele aspecte privind reglementarea sistemului financiar în SUA

The Financial Stability Oversight Council are un mandat statutar clar ce crează pentru prima dată o contabilitate colectivă pentru identificarea riscurilor și răspunde amenințărilor iminente la adresa stabilității financiare. Este o entitate de tip colaborativ, prezidată de către Secretarul Trezoreriei Americane ce aduce la aceeași masă expertiza legislatorilor financiari federali, experți independenți numiți de către Președintele Americii și legislatori guvernamentali. În plus, pentru a asista procesul de identificare a riscurilor financiare emergente ce pot amenința stabilitatea financiară, Consiliul poate oferi îndrumări, solicita informații și analize de la noua entitate creată: Office of Financial Research, ce activează de asemenea în cadrul Trezoreriei Americane. Consiliul are noi atribuții ce pot restrânge riscul excesiv acumulat la nivel de sector financiar.

Înainte de criza financiară, cadrul legislativ și de reglementare financiar se axa cu precădere pe instituții luate în mod individual și pe piețe, nefiind luate în considerare lipsurile la nivel macroprudențial. Astfel, slăbiciunile de sistem și standardele neadecvate au dus la apariția unei crize financiare nedetectabile după procedurile existente la momentul respectiv. Nici un supraveghetor nu a fost responsabil pentru lupta împotriva riscurilor globale la adresa stabilității financiare, ceea ce este total neadecvat pentru o piață globală unde diferite tipuri de instituții financiare operează pe mai multe piețe. Astfel, mari părți ale sistemului financiar au rămas nesupravegheate. Aceste probleme au fost abordate prin

the Wall Street Reform care au dus la crearea FSOC. Această instituție este ste mandatată să: faciliteze coordonarea reglementărilor financiare; faciliteze colectarea și diseminarea informațiilor; nominalizeze instituții non bancare pentru supravegherea consolidată; nominalizeze activități de plăți, utilități financiare, clearing, etc; să desființeze companii ce prezintă un grad mare de risc stabilității financiare.

4. Conținutul reformei Dodd-Frank prin legea protecției consumatorului:

Numele complet al acestei legi este: (O lege pentru a promova stabilitatea financiară a Statelor Unite de îmbunătățire și transparență a sistemului financiar , pentru a pune capăt conceptului ”prea mare pentru a da faliment”, pentru a proteja contribuabilul american de să salveze aceste instituții print axe proprii (naționalizare), pentru a proteja consumatorii împotriva practicilor de servicii financiare abuzive și pentru alte scopuri. Legea aduce amendamente Federal Reserve Act și celorlalte reglementări existente la data respectivă, cum ar fi crearea unor noi instituții (în paralel cu închiderea și fuziunea altora), astfel încâ să poată fi supravegheate acele companii prezumate a prezenta un risc sistemic specific.

Legea prevede adoptarea de standarde mai riguroase și unui grad de supraveghere îmbunătățit, astfel încât să protejeze economia și consumatorii americani, investitorii și afacerile, și să stopeze finanțarea de către contribuabili a salvării instituțiilor financiare în pericol de faliment. Legea prevede și un sistem avansat de alarmă cu privire la stabilitatea economică, crează reguli cu privire la compensări și la guvernanta corporativă și elimină unele neajunsuri ce au dus la criza din 2008. Noile agenții create au primit în mod explicit puteri asupra anumitor aspecte ale supravegherii financiare, fie prin crearea lor, fie prin transferul de la altele. Multe din aceste noi agenții sunt obligate în prezent să prezinte anual sau bianual Congresului American un raport a activității trecute și să explice scopuri viitoare.

Cu privire la agențiile existente în prezent, au fost propuse schimbări menite să îmbunătățească sistemul de reglementare a pieței financiare. Instituțiile afectate de aceste schimbări sunt următoarele: Federal Deposit Insurance Corporation; U.S: Securities and Exchange Commission; Office of the Comptroller of the Currency; Federal Reserve; Securities Investor Protection Corporation.

5. Specificul supravegherii macroprudențiale la nivel European

European Systemic Risk Board ca răspuns la criza financiară globală, Comisia Europeană a desemnat un grup de lucru de înaltă reprezentare, prezidat de Jacques de Larosiere să examineze modalitatea în care sistemul European de supraveghere financiară poate fi îmbunătățit pentru a proteja mult mai bine cetățenii săi și astfel să restaureze încrederea în sistemul financiar. Printre multele concluzii, grupul de lucru a evidențiat faptul că monitorizarea nu ar trebui să se concentreze exclusive asupra supravegherii individuale a firmelor, ci ar trebui să aibe în vedere și stabilitatea sistemului financiar – bancar ca un întreg. În anul 2009, Raportul de Larosiere a recomandat, printre alte lucruri, stabilirea unui corp la nivelul Uniunii Europene cu un mandat clar de monitorizare a riscurilor ce pot apărea în întregul sistem financiar – bancar. Astfel s-a născut European Systemic Risk Board ca parte a European System of Financial Supervizion, cu scopul de a supraveghea sistemul financiar al Uniunii Europene.

Conform Regulamentului (UE) NR. 1092/2010 , s-a instituit un Comitetul european pentru risc sistemic (CERS) cu sediul la Frankfurt pe Main. CERS face parte din Sistemul european de supraveghere financiară (SESF), al cărui scop este de a asigura

supravegherea sistemului financiar al Uniunii." Rolul CERS a fost unul important pentru dezvoltarea unor noi politici macroprudențiale cu aplicabilitate la nivelul Uniunii Europene. Acest comitet a pus la dispoziția autorităților Europene și naționale o serie de directive și bune practici cu privire la folosirea instrumentelor de macroprudențialitate prevăzute de legislația Uniunii Europene. În același timp s-a realizat un sistem de identificare a riscurilor de tip sistemic ce include o serie de instrumente analitice specifice. Acestea se referă în momentul de față nu doar la domeniul bancar dar și la piața asigurărilor, și a altor instituții financiare.

Începând din anul 2011, CERS a monitorizat sistemul financiar European din punct de vedere al stabilității, evidențiind un trend de redresare economică modestă dar neuniformă la nivelul statelor membre. O serie de grupe de active au avut evoluții pozitive în perioada de după 2011, cu efect asupra ameliorării condițiilor în domeniul financiar. Deși condițiile de finanțare pentru sistemul bancar s-au îmbunătățit, au fost semnalate și zone riscante pe unele piețe imobiliare ale statelor membre. CERS poate recomanda sau avertiza autoritățile naționale cu privire la aspect de risc sistemic. Conform Recomandării CERS din 2013, activitatea comitetului se ghidează după cinci obiective intermediare ce se referă la minimizarea riscurilor sistemice ce pot apărea în corelație cu creșterea volumului de finanțare și a gradului de îndatorare, necorelarea scadențelor și absența lichidității, concentrarea expunerilor, infrastructura financiară și stimulente nearmonizate pentru diminuarea hazardului moral.

În prezent, Sistemul European pentru supervizare financiară este structurat și organizat în următoarele activități: European Systemic Risk Board; The European Banking Authority; The European Insurance and Occupational Pensions Authority; The European Securities and Market Authority; The Joint Committee of European Supervisory Authorities; Autoritățile naționale competente cu atribuții în supravegherea financiară.

Concluzii

În anul 2009, raportul Larosiere a recomandat, printre altele, crearea unui organism la nivelul UE, cu un mandat clar de monitorizare a riscurilor care pot apărea în întregul sistem financiar-bancar.

Acesta a constituit motivul pentru care a luat naștere Comitetul European pentru Riscuri Sistemice, ca parte a Sistemului European de Supervizare Financiară, cu scopul supravegherii sistemului financiar al UE.

Comitetul European al Riscurilor Sistemice, cu sediul la Frankfurt, a fost instituit în acord cu reglementarea numărul 1092/2010. Face parte din Sistemul European de Supervizare Financiară, al cărui rol a vizat dezvoltarea unor noi politici macro-prudențiale cu aplicabilitate la nivel european. Acest comitet a pus la dispoziția autorităților europene și naționale o serie de direcții și de bune practici pentru utilizarea instrumentelor de macro-prudență stipulate în legislația UE.

În același timp, s-a dezvoltat un sistem de identificare a riscurilor sistemice, care include o serie de instrumente analitice specifice. Ele se referă acum nu numai la sistemul bancar, dar și la piața de asigurări și alte instituții financiare. Începând cu anul 2011, CERS sistemul european monitorizat financiar din punct de vedere al stabilității, prezintă o tendință de revigorare economică modestă, dar nu sunt constante la nivelul statelor membre.

O serie de grupuri de active au avut evoluții pozitive în perioada de după 2011, cu efect asupra îmbunătățirii condițiilor în sistemul financiar. Deși condițiile de finanțare pentru sistemul bancar s-au îmbunătățit, zonele de risc au fost semnalate pe anumite piețe imobiliare ale statelor membre.

CERS poate recomanda sau avertiza autoritățile naționale cu privire la aspectele de risc sistemic. În conformitate cu recomandările CER în 2013, activitatea comisiei este ghidată de cinci obiective intermediare, care se referă la reducerea la minimum a riscurilor sistemice care pot apărea în corelație cu creșterea volumului de finanțare și gradul de îndatorare, lipsa de corelare a termenelor și absența lichidității, concentrarea expunerilor, infrastructura financiară, și stimulente aleatorii pentru a diminua riscul moral.

Bibliografie selectivă

1. Cipollone, A., Giordani, P.E. (2016). When Entrepreneurs Meet Financiers: Evidence from the Business Angel Market, University Library of Munich, Germany in its series MPRA Paper with number 69545
2. Combes-Thuelin, E., Escaffre, L. (2004). Financial Reporting Practices in the European Banking Sector: Financial Instruments and Fair value, HAL in its series Post-Print
3. Dumitrescu, D., Soare, D.V, New Global Financial Regulatory Framework, Revista Română de Statistică – Supliment Trim. I/2013, pag. 51 – 56
4. Dragoi și Balgar (2013). State Aid Policy Contribution to the Financial and Banking Sector Stability in The European Union Member States, Revista de Economie Mondiala, Volume (Year): 5 (2013), Issue (Month): 3 (September)
5. Heid et. al. (2004). German bank lending during emerging market crises: A bank level analysis, Deutsche Bundesbank, Research Centre in its series Discussion Paper Series 2: Banking and Financial Studies
6. Khudko, E. (2015). The Corporate Bond Market, Russian, Economic Developments, Volume (Year): (2015), Issue (Month): 4 (April), Pages: 9-11
7. Petrsek,L. (2012). Multimarket trading and corporate bond liquidity, Journal of Banking & Finance, Volume (Year): 36 (2012), Issue (Month): 7 (), Pages: 2110-2121
8. Pinto.J (2014). The Economics of Securitization: Evidence from the European Markets, Católica Porto Business School, Universidade Católica Portuguesa in its series Working Papers de Economia (Economics Working Papers) with number 02